

Prof. dr. Mirko Pejanović
Dopisni član Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine /
Academy of Sciences and Arts of Bosnia and Herzegovina
Corresponding Member

UDK 061.1 EU (049.3)

**TRANSNACIONALNE SOCIJALIZACIJE, POLITIKE
I INSTITUCIJE EVROPSKE UNIJE¹**

**TRANSNATIONAL SOCIALIZATION, POLITICS
AND INSTITUTIONS IN EU²**

Sažetak

*Tekst je prikaz knjige prof. dr. Mile Lasića **Transnacionalne socijalizacije, politike i institucije Evropske unije** (HKD „Napredak“ i Panevropska unija, 2016).*

Summary

*The text is a review of a book **Transnational Socialization, Politics and Institutions in EU** by Prof. Dr. Mile Lasić (HKD Napredak and Panevropska unija, 2015).*

U pripremi za izvođenje nastave na doktorskom studiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, pod naslovom „Jezik i kulture u kontaktu”, a na kolegiju *Transnacionalne socijalizacije, politike i institucije Evropske unije*, profesor Mile Lasić je napisao knjigu „Transnacionalne socijalizacije, politike i institucije Evropske unije”. Knjiga je koncipirana tako da čini uvodnu i obaveznu literaturu na kolegiju *Transnacionalne politike i institucije Evropske unije*.

Autor u svom pristupu Evropskoj uniji polazi od kritičke teorije evropskih integracija. U zasnivanju kritičke teorije evropskih integracija autor knjige profesor Mile Lasić transnacionalne procese unutar Evropske unije razumijeva kao metode upravljanja razlikama.

¹ Prikaz knjige prof. dr. Mile Lasića *Transnacionalne socijalizacije, politike i institucije Evropske unije* (HKD „Napredak“ i Panevropska unija, 2016).

² A review of a book *Transnational Socialization, Politics and Institutions in EU* by Prof. Dr. Mile Lasić (HKD Napredak and Panevropska unija, 2015).

Zapravo, autor potcrtava da se putem transnacionalnih politika i nenasilnih metoda upravljanja identitetskim razlikama razvija geopolitika osjećaja i vrijednosti kao kontrapunkt geopolitici sile. Ranije studije o evropskim integracijama uzete su kao osnova za cjelovitu elaboraciju savremenih tokova u odvijanju integracije suverenih država unutar Evropske unije.

Koncepcija sadržaja knjige izvedena je unutar pet poglavlja sa dodatkom izvora i literature. Napisana je na 322 stranice. Osim prologa u kome se daje odgovor čemu studija o transnacionalnim procesima, institucijama i politikama Evropske unije, autor je priredio i četiri zasebna i cjelovita poglavlja.

Nakon prologa svoje drugo poglavlje knjige autor je posvetio analizi transnacionalnih politika i institucija Evropske unije.

Treće poglavlje knjige autor je zasnovao pod naslovom „Transnacionalne pulsacije i socijalizacije kao temelji kritičke teorije evropskih integracija”. U ovom poglavlju autor polazi od upita: „Je li Evropska unija sui generis politički sustav?“

U četvrtom poglavlju pod naslovom „Obrnute ili neuspjele tranzicije” autor se fokusira na više aspekata postsocijalističke tranzicije bosanskohercegovačkog društva i države. U središtu analize je novi pristup Evropske unije prema Bosni i Hercegovini od kraja 2014. godine. Ovaj novi pristup autor analizira kao posljednju modernizacijsku šansu za Bosnu i Hercegovinu.

Peti, kao završni dio knjige priređen je na engleskom jeziku i smješten u Apendix. U njemu je izvedena skraćena sinteza cjeline sadržaja knjige.

Na široj elaboraciji autor zasniva svoje drugo poglavlje „Transnacionalne politike i institucije Evropske unije”. U odnosu na brojne autore koji evropske institucije i njihove nadležnosti i međusobne odnose vide u normativno-pravnoj datosti, profesor Mile Lasić razvija kritičko-teorijski pristup u analizi pozicije i uloge institucija Evropske unije. Glavno polazište od koga polazi profesor Mile Lasić je da su institucije Evropske unije nastale na ugovornoj i dobrovoljnoj osnovi između država koje se udružuju u Evropsku uniju.

Evropska unija razumijeva se kao sveukupni proces evropskih integracija. Utemeljena je 1992/1993. godine Mاستrihtskim ugovorom. Tada su definisani principi, zatim pravni i institucionalni temelji kao i odnosi

Evropske unije s državama članicama i međunarodnim organizacijama. Osnovni ciljevi Evropske unije su: promocija ekonomskog i socijalnog napretka, balansiran i održiv razvoj, jačanje ekonomske i socijalne kohezije, uspostavljanje monetarne i ekonomske unije, afirmacija vlastitog identiteta na međunarodnoj sceni. Među ciljevima važno mjesto dobija očuvanje i razvijanje Unije kao prostora slobode, pravde i sigurnosti, kao i očuvanje i nadgradnja pravnog naslijeđa ili pravne stečevine Evropske unije (Acquis communitairea).

U formalnopravnom smislu „Acquis” uključuje **primarno pravo**, koje čine osnivački ugovori, međunarodni ugovori i opći pravni principi Evropske unije, potom „Acquis” uključuje **sekundarno pravo**, u šta spada zakonodavstvo što ga donose institucije Evropske unije. Na temelju ugovorima prenesenog ovlaštenja „Acquis” uključuje i **praksu Evropskog suda**.

Svaka zemlja koja podnosi zahtjev za članstvo u Evropskoj uniji mora biti spremna prihvatiti „Acquis” u potpunosti i sposobna da ga provodi.

Kao glavne pravne instrumente, zapravo, pravne akte institucije Evropske unije imaju: uredbe i direktive, odluke i preporuke. Uredbe su obavezujuće i izravno primjenljive u svim državama članicama. Uredbe imaju tretman evropskih zakona. Preporuke nisu obavezujuće nego su jednako kao mišljenje (Avis) ili rezolucija ili deklaracije i akcijski planovi, u osnovi politički instrumenti.

Jedan od najuticajnijih istraživača evropskih integracija, profesor Joseph Halevi Horowitz Weiler, smatra da je evropski integracijski proces determinisan dualizmom supranacionalnog evropskog prava i međudržavne evropske politike. Prema tome, Evropska unija nije ni federacija ni konfederacija.

Ona je rješenje između nadnacionalne i međudržavne forme organizovanja suverenih država. Otuda su, prema stanovištu autora profesora Mila Lasića, svim članicama Evropske unije više ili manje nužne **kozmpolitizacije** i identiteta i ambijenata na njihovom i putu Evropske unije, što znači u političku zajednicu modernih složenih identiteta i jednakopravnosti na temelju zakonitosti.

Od decembra 2009. godine Evropska unija funkcioniše na temelju reformskog, Lisabonskog ugovora. Promjene koje je donio Ugovor iz Lisabona sadržane su u više odrednica: Evropska unija dobija pravni

subjektivitet u cijelosti u oblasti zajedničkih politika; Evropsko vijeće postaje konačno i formalnopravno važna institucija jer predsjedavajući Evropskog vijeća postaje istovremeno i predsjedavajući Evropske unije s mandatom od dvije i po godine; u sistemu glasanja u Vijeću Evrope uvodi se pravilo dvostruke većine; Evropskom parlamentu se proširuju njegove suodlučujuće zakonodavne, nadzorne i proračunske nadležnosti, a broj njegovih članova utvrđuje se na 750 + 1; funkcija visokog predstavnika za vanjsku i sigurnosnu politiku nastavlja raniju ulogu povjerenika za vanjske odnose, a istovremeno vrši funkciju potpredsjednika Evropske komisije i stalnog predsjedavajućeg Vijeća Evrope za opće poslove. Uz sve ovo povećava se i uključenost nacionalnih parlamenata u sistem donošenja odluka unutar Evropske unije.

Lisabonskim ugovorom precizno su podijeljene nadležnosti između Evropske unije i zemalja članica. Nadležnosti su podijeljene tako da Evropska unija ima nadležnosti koje su joj povjerile zemlje članice u Ugovoru iz Lisabona. Istovremeno, sve druge nadležnosti potpadaju pod ingerencije država članica. U knjizi autor donosi uvid u sadržaj isključivih nadležnosti Evropske unije kao i sadržaj dijeljenih nadležnosti Evropske unije i zemalja članica. U isključivim nadležnostima Evropske unije sadržano je šest pitanja: carinska unija, konkurencijska pravila za funkcionisanje unutarnjeg tržišta, monetarna politika zemalja članica koje koriste euro, očuvanje bioloških resursa mora, zajednička trgovinska politika, zaključivanje međunarodnih sporazuma.

Dijeljenje nadležnosti Evropske unije i zemalja članica sadrži 13 pitanja. Među njima su najznačajnija ova pitanja: unutarnje tržište, socijalna politika, ekonomska, socijalna i teritorijalna kohezija, poljoprivreda i ribarstvo, okoliš i zaštita potrošača, transport, transevropske mreže, energija, područje slobode, sigurnosti i pravde te istraživanje, tehnološki razvoj i svemir.

U isključivim nadležnostima zemalja članica Evropske unije sadržano je sedam pitanja: zaštita zdravlja ljudi, industrija, kultura, turizam i obrazovanje, mladi i sport, civilna zaštita, administrativna saradnja.

Lisabonskim ugovorom je otvoren put u pravcu oblikovanja evropske energetske politike sa ciljem da se postigne harmoniziranje i funkcioniranje energetskog tržišta kao i unapređenja sigurnosti snabdijevanja energijom zemalja članica Unije. Ovim je jedno strateško pitanje za razvoj Evropske unije – a to je sigurnost u energetskej opskrbi – postalo segment zajedničke evropske energetske politike.

Evropska unija je tokom integracijskog procesa izrasla u novu strukturu koja ne pripada niti jednoj tradicionalnoj pravnoj kategoriji. Povijesno jedinstven, politički sistem Evropske unije neprestano je evoluirao tokom proteklih pedeset godina. Zato Evropska unija prema pristupu Pascala Fontainea i nije niti uobičajena međunarodna organizacija ili u uobičajenom značenju riječi savez država, nego je prije autonoman entitet negdje između tog dvoga. Autor prof. Mile Lasić naglašava da je blizak Fontaineovom pristupu. U kontekstu razmatranja pravnog sistema Evropske unije, ističe se i stajalište profesora Željka Horvatića, predsjednika Akademije pravnih znanosti Hrvatske, prema kome Evropska unija i nakon Lisabonskog ugovora jeste tvorevina čiji legitimitet počiva istovremeno i na državama članicama i na evropskim građanima.

Unutar Evropske unije odvijaju se voljni, ugovorni i intenzivni **transnacionalni procesi**. Evropska unija neće postati super država niti joj je cilj dokidanje država članica. U domenu pozajedničenih politika i dijeljenih nadležnosti države članice prenijele su brojna suverena prava na evropska radna tijela i institucije. Putem **transnacionalnih politika Evropska unija postaje unutar sebe prostor veće harmonije**. Prema vani Evropska unija je postala respektabilna sila. Ona to ne postaje osloncem na vojnu moć. Ona postaje **vodeća civilna svjetska sila i to na temelju geopolitike vrijednosti**. Tako je u razumijevanju profesora Mile Lasića Evropska unija postala **alternativa geopolitikama sile i nasilja u svijetu**. Osim što je Evropska unija integrisana struktura suverenih država, ona je **projekt mira** na zapadnoevropskom prostoru, a od pada Berlinskog zida postaje projekt mira u zemljama Centralne i Jugoistočne Evrope.

Transnacionalne politike Evropske unije oblikuju se u njenim institucijama. Riječ je, prema profesoru Lasiću, o veoma složenom sistemu radnih tijela i institucija. Na široj osnovi analiziraju se uloge i ovlasti najvažnijih institucija Evropske unije. Riječ je o: Evropskom vijeću, potom o Vijeću Evropske unije (koje je ranije bilo Vijeće ministara). Zatim, tu su Evropski parlament i Evropska komisija. Predmet analize su i Evropski sud i Evropski revizorski sud. U polju analize uloge institucija su i: Evropska središnja banka i Evropska investicijska banka. Uz ove institucije, autor knjige profesor Mile Lasić donosi analizu uloge ostalih radnih i savjetodavnih tijela kao što su: Evropski gospodarski i socijalni odbor te odbori regija. Određeno mjesto u analizi uloge dobile su i agencije Evropske unije.

Evropsko vijeće, koje čine šefovi država ili vlada zemalja Evropske unije, tek od Lisabonskog ugovora postaje i formalno pravno službena institucija Evropske unije. **Evropsko vijeće je jedno od sedam najvažnijih radnih**

tijela i institucija Evropske unije. Ovo vijeće ima pravo i obavezu utvrđivati temeljne smjernice, što znači utvrđivanje pravaca i tempa razvoja Evropske unije. Ono je, zapravo, **forma međudržavne saradnje** zemalja članica Evropske unije.

U elaboraciji uloge Vijeća Evropske unije sadržano je više aspekata. **Vijeće Evropske unije je glavno stalno izvršno** i zakonodavno radno tijelo. Ono osigurava **sveopću koordinaciju utvrđenih politika** u Evropskoj uniji i donosi konkretne odluke ovisno od toga koja je oblast na dnevnom redu. Prema Lisabonskom ugovoru, zadaci Vijeća su strukturirani u šest cjelina: donosi zakonodavstvo EU, usklađuje šire gospodarske politike država članica, potpisuje sporazume između EU i drugih zemalja, odobrava godišnji proračun EU, razvija vanjsku i sigurnosnu politiku EU, usklađuje saradnju između sudova i policija država članica.

O godišnjem proračunu EU Vijeće Evrope zajednički odlučuje sa Evropskim parlamentom. U pogledu uloge Vijeća Evrope u oblasti zajedničke vanjske i sigurnosne politike, ono se javlja kao glavni forum za ovu vrstu saradnje. Autor knjige profesor Mile Lasić izvodi zaključak da je u pogledu zajedničke vanjske i sigurnosne politike najbliža istina da vlade zemalja članica EU **još uvijek nezavisno djeluju**.

U Vijeću Evrope ne postoje stalni članovi. Na sjednice Vijeća Evrope zemlje članice šalju ministre zadužene za područje politike o kojem se raspravlja. Izuzima se Vijeće Evropske unije za vanjske i sigurnosne poslove kojim stalno predsjedava visoki predstavnik za vanjsku i sigurnosnu politiku. Svim drugim sjednicama Vijeća Evrope predsjedava odgovarajući ministar države koja u tom periodu (period od šest mjeseci) predsjedava Evropskom unijom.

Evropska komisija ima sui generis položaj unutar sui generis političkog i pravnog sistema Evropske unije. Ona **predlaže evropske strategije, pravne propise i programske mjere radnim tijelima i institucijama** Evropske unije. Evropska komisija ima 28 članova (po jedan povjerenik iz svake zemlje). Ona zastupa **interese EU kao cjeline**. Njene glavne funkcije su: predlaganje novih propisa Evropskom parlamentu i Vijeću Evropske unije, upravlja proračunom Evropske unije, provodi zakonodavstvo Evropske unije u saradnji sa Evropskim sudom, zastupa EU u međunarodnim odnosima.

Genezu razvoja Evropskog parlamenta autor izlaže od njegovog osnivanja do položaja utemeljenog Lisabonskim ugovorom. Na temelju odredbi iz Lisabonskog ugovora Evropski parlament je postao mjesto **usaglašavanja i suodlučivanja transnacionalnih politika Evropske unije**. Kako Evropska

unija nije ni obična ni super država već nešto između, ni Evropski parlament ne može biti identičan parlamentima u nacionalnim državama članicama EU. Na temelju prava da razriješi Evropsku komisiju, zatim da odobri proračun EU i prava suodlučivanja sa Vijećem Evrope u nizu oblasti, Evropski parlament je postao, u razumijevanja autora prof. Mila Lasića, „bakljonošom transnacionalnih transformacija i socijalizacija unutar Evropske unije” (citat iz knjige, str. 58). U vršenju uloge Evropskog parlamenta javljaju se tri najvažnije funkcije: zakonodavna, kontrolna u pogledu nadzora nad Evropskom komisijom, usvajanje proračuna EU i kontrola njegovog izvršenja. Prema odredbama Lisabonskog ugovora, povećao se broj suodlučivanja u redovnim zakonodavnim postupcima. Evropski parlament je dobio veći uticaj na sadržaj zakonodavstva u područjima kao što su: poljoprivreda, energetska politika i migracija i sredstva EU.

Evropski sud je značajna institucija Evropske unije. On je vrhovni tumač ugovora. Njegova primarna uloga je u nadziranju primjene i poštivanja osnivačkih i temeljenih ugovora. Nadležan je za kontrolu pravne utemeljenosti i valjanosti pravnih akata koji se donose unutar Evropske unije. Evropski sud ima 28 sudaca i devet nezavisnih odvjetnika. Mandat suda traje šest godina.

Unutar poglavlja „Transnacionalne politike i institucije Evropske unije” elaborirana je oblast vanjske i sigurnosne politike Evropske unije. Zajednička vanjska i sigurnosna politika Evropske unije utemeljena je Ugovorom o EU iz Maastrichta 1992. godine. Nakon što je stupio na snagu, Ugovorom o Evropskoj uniji iz Maastrichta omogućeno je snažnije kretanje ka ostvarenju unutrašnjeg tržišta 1993, uključujući i ekonomske i monetarne unije. Time su potaknute osnove o političkoj uniji do koje, prema stajalištu profesora Mila Lasića, nije došlo do današnjeg vremena (sredine druge decenije dvadesetog stoljeća). Lisabonski reformski ugovor iz 2009. godine omogućio je **redefinisanje vanjske i sigurnosne politike i približavanje Unije njenim građanima**. U oblasti vanjske i sigurnosne politike uvedene su bitne promjene. One se ogledaju u tome što je Evropska unija **dobila pravni subjektivitet u oblasti svih** pozajedničenih politika, u čemu je i **vanjsko-sigurnosna politika**. Nadalje, Vijeće za vanjsku i sigurnosnu politiku je postalo formalnopravno još važnija institucija. Predsjedavajući ovog vijeća je istovremeno i potpredsjednik Evropske komisije sa mandatom od dvije i po godine. Funkcija predsjednika Vijeća za vanjsku i sigurnosnu politiku podrazumijeva istovremeno funkciju visokog predstavnika EU za vanjsku i sigurnosnu politiku. I pored reformskog ugovora iz Lisabona, **u praksi ne postoji jedinstvena politika ni u vanjsko-sigurnosnoj** ni u pravosudno-policijskoj saradnji.

Vijeće EZ za vanjsku i sigurnosnu politiku je još uvijek glavni forum za saradnju u oblasti vanjske i sigurnosne politike. Napredak je postignut u tome što je 2010. godine osnovana Evropska služba za vanjsko djelovanje. Ona je trebala brojati oko 1.100 diplomata u 135 diplomatskih predstavništva EU, a koja bi postupno zamijenila postojeće delegacije EU. Evropska služba za vanjsko djelovanje pomoći će Uniji **da govori jednim glasom**. Ako EU nastavi širiti dobre vibracije unutra i vani i drukčije se, za razliku od velikih sila, odnositi prema očuvanju **mira** u svijetu, ona bi mogla, u razumijevanju profesora Mila Lasića, postati neka vrsta **prve postmoderne svjetske super sile**. Ako bi procesi „urbanizacije” nadvladali procese „merkelizacije”, EU bi iznevjerila samu sebe i zaplovila ka vlastitom kraju. Iako još ne govori „jednim glasom” prema svijetu, Evropska unija je u savremenom dobu nešto neizmjerljivo vrijedno, jer bi bez nje i Evropa i svijet bili mnogo gore mjesto za život nego što jesu. Evropska unija je značajan subjekt međunarodnih odnosa.

U poglavlju „Transnacionalne pulsacije i socijalizacije kao temelji kritičke teorije evropskih integracija” razmatra se više aspekata koji se odnose na evropski integracijski proces.

Analiziraju se promjene u razumijevanju fenomena državnosti u Evropskoj uniji. Izvode se postmoderne definicije nacionalnog suvereniteta i zasniva kritička teorija evropskih integracija. Autor u ovom poglavlju svoje knjige elaborira „izbjegličku krizu” i budućnost Evropske unije.

Autor polazi od stajališta da je globalizacija dovela do dekonstrukcije tradicionalno shvaćene nacionalne države, to jest modela „nacija-država“. Evropske integracije ne **ukidaju nacionalnu državu nego revitaliziraju njenu tradicionalnu ulogu putem transnacionalnih politika i zato mogu razvijati alternativu geopolitici nasilja**. Profesor Simon Hix uočava dvije osnovne dimenzije u političkom sistemu Evropske unije: raspodjela ovlaštenja u stvaranju javnih politika između EU i država članica, te vodoravnu – dizajn i funkcionisanje odlučivanja u EU. EU se u Hixovoj interpretaciji razumijeva kao nešto između federalističkih i konfederalističkih koncepcija. Prema tome je opravdano govoriti i o sui generis novom političkom sistemu koji se razvio putem **transnacionalnih pulsacija i socijalizacija unutar institucija EU i institucija zemalja EU tokom evropskih integracija**.

U odnosu na studiju Wolfganga Merkela „Transformacija političkih sustava”, a u kojoj je izvedena tipologija političkih sistema, autor knjige Mile Lasić uočava da u ovoj studiji izostaje objašnjenje transformacije

modela „nacije-države” u model „postmoderne države” na temelju pozajedničenih transnacionalnih politika i višerazinskog upravljanja, „s onu stranu nacionalne države”. Zapravo, autor knjige profesor Mile Lasić zaključuje da **transformacija** modela „nacija-država“ nije nigdje drugdje **očigledna kao unutar zemalja Evropske unije**. Tokom sedam decenija u zapadnoevropskom svijetu poduzimaju se redefinisanja nacionalnog suvereniteta. Traga se za smislenim odgovorima na pitanja djeljivog ili prenijetog suvereniteta, te višerazinskog upravljanja putem strpljive izgradnje transnacionalnih institucija i **evropeizacijom javnih politika** u svim zemljama članicama.

Profesor Paul Magnete (Slobodno sveučilište u Bruxellesu) u svojoj knjizi „Politički sistem Evropske unije” iznosi stajalište da povijesni i politički smisao Evropske unije nije u nadilaženju nacija nego u nadilaženju međunarodnog poretka koji je od poretka imao samo ime. Za njega je Evropska unija alternativa međunarodnog ne-poretka.

Za Magnetea Evropska unija je utočište za spas izmučenih evropskih nacija. U dugom periodu evropskih integracija išlo se ka jednom cilju: **objediniti političko vodstvo, suzbiti hegemonističke težnje, učiniti mogućim lojalno pregovaranje između suverenih država**.

Kritičku teoriju evropskih integracija profesor Mile Lasić zasniva na temelju znanstvenih istraživanja. Posebno mjesto u tome ima kritička teorija Ulricha Beeka koja ima tri aspekta: promjenu istraživačke empirijske perspektive, uvažavanje novog društvenog realiteta i izgradnju nove normativne teorije. U jednom od posljednjih intervjuua koji je dao za Peščanik.net, profesor Ulrich Beek je kazao: „Evropska unija nudi ekonomski napredak, ali prije svega opstanak etničkog identiteta u kozmopolitiziranom svijetu” (str. 147. knjige). Istovremeno, Ulrich Beek naglašava da je „**ideja izoliranog, teritorijalno definiranog etničkog nacionalizma neodrživa u globaliziranom svijetu**” (markirao M. P.) (str. 14. knjige). Beek iznosi i ideju o kozmopolitiziranim, ujedinjenim gradovima Evrope.

Iz teškog suodnosa nacionalnog i kozmopolitskog izvedeno je autorovo razumijevanje nove kritičke analize i teorije evropskih integracija.

Izbjeglička kriza i budućnost Evropske unije dobija mjesto u knjizi kao završni segment poglavlja „Transnacionalne pulsacije i socijalizacije kao temelji kritičke teorije evropskih integracija”.

Autor u knjizi iznosi da, prema njegovim spoznajama i uvjerenjima, u najopasnije posljedice rata u Siriji i uopće ratova na Bliskom istoku mora se ubrojiti vještačka „izbjeglička kriza” unutar Evropske unije. Traženje rješenja za izbjegličku krizu dovelo je do neslaganja država članica Evropske unije. I više od toga: vratilo je koncept „nacije-države unutar glavnih narativa i politika“. Lasić izvodi analizu Z. Baumanovog eseja (Zygmunta Bauman): „upotreba panike”, a posebno onog dijela u kome se izbjeglička kriza smješta u okvire hegemonijalnih ambicija glavnih aktera aktuelne svjetske drame. Novo je to što je posljednjih godina došlo do **naglog porasta broja izbjeglica i azilanata**. Porast izbjeglica je uzrokovan **umnožavanjem neuspješnih država**. U tim zemljama ne postoji zakon. One postaju pozornice za beskraje plemenske i sektaške ratove.

U razmatranju izbjegličke krize autor knjige ukazuje i na poziv papa Franje da se promijeni paradigma u svijetu politike:

„Čovječanstvo i čovječnost su u krizi – jedini izlaz iz krize je solidarnost među ljudima” (markirao M. P.).

Izbjeglička kriza dovodi i do promjena u stranačkoj političkoj strukturi. Nastaju nove populističke stranke u zemljama članicama Evropske unije. Populistički i krajnje desničarski pokreti jačaju ispoljavanjem mržnje i netrpeljivosti prema izbjeglicama i strancima. To ugrožava i može u budućnosti još više ugroziti **projekt mira** zvan Evropska unija.

Razmatranje izbjegličke krize autor zaključuje hipotezom da je izbjeglička kriza istovremeno i instrument i posljedica grubih hegemonijalnih igara na evroazijskoj ploči. Izbjeglička kriza za Evropsku uniju je opasnija od drugih, poput krize eura ili dužničke krize, jer je na svjetlo dana donijelo svu krhkost dostignutog stupnja integracije.

Četvrto poglavlje knjige koncipirano je pod naslovom „Obrnute ili neuspjele tranzicije”. U ovom poglavlju su elaborirani ovi aspekti: od „komunističke” do „javašluk” konsocijacije, spašavanje vojnika Ryana; novi pristup EU ili pojačana medijacija, uvezivanje u balkansku infrastrukturnu agendu, posljednja modernizacijska šansa za BiH, „Dejton forever“, vode li nas „uhljebi” i antievropljani u Evropsku uniju, konačno i mrvica nade i za evropsku budućnost BiH, pledoaje za deviktimizacijom i sintetičkim pamćenjem.

Autor u središte svoje kritičke analize uvodi pretpostavke i mogućnosti odvijanja procesa integracije Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju. U analizi se posebno mjesto daje novom pristupu Evropske unije prema Bosni i

Hercegovini na njenom putu ka članstvu u Evropskoj uniji. Glavno pitanje koje se postavlja autoru jeste kako preći iz postdejtonske u proevropsku briselsku fazu. U tom kontekstu smatra se veoma značajnim korak koji je uslijedio nakon što je Vijeće za vanjske poslove EU donijelo odluku o stupanju na snagu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa Bosnom i Hercegovinom. Aktiviranje Sporazuma o pridruživanju i stabilizaciji autor posmatra kao „posljednju šansu za Bosnu i Hercegovinu”. Bosna i Hercegovina je nakon aktiviranja Sporazuma o pridruživanju i stabilizaciji dobila šansu da se opredijeli za temeljne reforme i njihovo provođenje. Nosioци ovlaštenja u institucijama Evropske unije: Parlamentu, Komisiji EU i Vijeću Evropske unije, imaju pozitivan pristup prema pitanju integracije Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju. Istovremeno, imaju spoznaju da je politički pluralizam i proces parlamentarnog odlučivanja u Bosni i Hercegovini ograničen etnopolitikama i nepostojanjem konsekvualne političke kulture. Na ravni ovog polazišta oblikovana je **britansko-njemačka inicijativa** potkraj 2014. godine. Ova inicijativa je uvela novi pristup institucija Evropske unije **sa ciljem ubrzanja integracije** Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju. Kako bi se ubrzano provodio proces integracije BiH u EU, nametnuta je reformska agenda. Ovom agendom utemeljen je smjer društvenih reformi na ekonomsko-socijalnu oblast. Političke reforme su odložene za drugo vrijeme. Za nastupanje Bosne i Hercegovine prema institucijama Evropske unije jednim glasom uspostavljen je mehanizam koordinacije evropskog integracijskog procesa. Promijenjeni pristup Evropske unije prema integraciji BiH u EU doveo je i do održavanja dvaju samita zemalja Zapadnog Balkana, prvog u Berlinu, a drugog u Beču. Na bečkom samitu, održanom u avgustu 2015. godine, oblikovana je „Balkanska infrastrukturna agenda”. Ovom agendom zemlje **Zapadnog Balkana infrastrukturno se umrežuju**. Bosna i Hercegovina dobija rekonstrukciju željezničke pruge od Sarajeva do Beograda. Istovremeno, kroz Bosnu i Hercegovinu gradi se dio trase Jonsko-jadranske autoceste u dužini od 117 kilometara. Gradiće se i dva mosta na Savi. Evropska unija za realizaciju projekata iz „Balkanske agende“ izdvaja velika finansijska sredstva.

U analizi odnosa vladajućih političkih elita u Bosni i Hercegovini prema izvođenju reformi, koje su uslov za integraciju Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju, autor knjige profesor Mile Lasić iznosi sumnju za mogućnost ubrzanе modernizacije i evropeizacije Bosne i Hercegovine. Postavlja pitanje: „Je li evropeizacija narativa i politika u BiH uopće moguća?“ Odgovor pronalazi u stajalištu da **je moguća samo uz kontinuiranu i snažnu medijaciju EU**. Riječ je o tome da novi pristup Evropske unije prema Bosni i Hercegovini i ubrzanju njene integracije u EU

pretpostavlja novu i snažnu medijaciju institucija Evropske unije, prevashodno Vijeća Evrope, Evropske komisije i Evropskog parlamenta. Ovakva i na nov način oblikovana, uloga EU u izvođenju procesa integracija BiH u EU ima svoju osnovu i u ovlaštenjima Evropske unije za provođenje Dejtonskog mirovnog sporazuma i učvršćenje mira u BiH.

Knjiga „Transnacionalne socijalizacije, politike i institucije Evropske unije”, profesora Mila Lasića, predstavlja koherentnu naučnu studiju o evropskim integracijama što se odvijaju od sredine XX stoljeća i traju do današnjeg vremena. U provođenju istraživanja evropskih integracija autor svoja stajališta izvodi na temelju savremene i relevantne literature koju su napisali najpoznatiji znanstvenici u polju evropskih integracija. Autor je izveo teorijsku osnovu odvijanja transnacionalnih transformacija i pulsacija unutar Evropske unije. Na izvedenom teorijsko-kritičkom pristupu profesor Mile Lasić oblikuje stajalište prema kome je Evropska unija postala vodeća civilna sila u međunarodnim odnosima. Ona je začetak izgradnje geopolitike nenasilja, osjećaja i vrijednosti.

U sučeljavanju svojih sa drugim teorijskim stajalištima profesor Lasić izvodi kritičku analizu mogućnosti odvijanja integracije Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju. Pritom potcrtava da je evropeizacija Bosne i Hercegovine moguća tek uz pojačanu medijaciju institucija Evropske unije naspram odvijanja procesa integraciji BiH u EU. Interes građana da njihova zemlja, Bosna i Hercegovina, postane članica EU autor knjige potvrđuje iskazanom voljom u istraživanju javnog mnijenja obavljenog 2015. godine. Na pitanje: „Podržavate li ulazak BiH u EU”, pozitivno je odgovorilo 78% građana BiH.

U knjizi je sistematično izložena geneza nastanka i razvoja institucija Evropske unije. Kritički je analiziran proces odvijanja evropskog integracijskog procesa i u njemu razvijene kozmopolitske kulture i transnacionalna pulsacija. Na toj osnovi knjiga „Transnacionalne socijalizacije, politike i institucije Evropske unije” predstavlja osnovnu literarnu jedinicu za studente doktorskog studija na kolegiju *Transnacionalne politike i institucije Evropske unije*. Prema svom sadržaju i pedagoškoj prilagođenosti studijskom programu, knjiga je svojevrsni udžbenik za studente politologije na poslijediplomskom i doktorskome studiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru.

Izdavaču HKD „Napredak” preporučujem da objavi knjigu „Transnacionalne socijalizacije, politike i institucije Evropske unije”, autora Mila Lasića, profesora Sveučilišta u Mostaru.